

UNGE OG KRIMINALITET

Kys hul i panseret

Masser af kram og kys. Det er en del af opskriften, når Annie Lauritsen og hendes kollegaer arbejder med børn og unge, som allerede er ude i kriminalitet, når de begynder i dagbehandlingstilbuddet Den Gule Flyver på Nørrebro i København. Men det er også meget andet: fra advokathjælp til morgenvækning, fra forbud mod at bande til lange personlige samtaler, fra specialundervisning og forældresamtaler til fægtetimer. Og indimellem er det også politianmeldelser og fængselsbesøg. Den Gule Flyver er skole og socialpædagogisk behandling på én gang. Den har netop fejret ti års jubilæum. I dette interview med Ungdomsforskning fortæller initiativtageren og den daglige leder Annie Lauritsen om begyndelsen, grundideerne og erfaringerne, men først og fremmest fortæller hun om de unge. Og endelig har hun en bøn til nogle forskere et sted derude...

Af Michael Voss

"Dyb frustration og indignation."

Det var drivkraften, da Annie Lauritsen for over ti år siden forlod en sikker stilling som folkeskolelærer på Nørrebro for at kaste sig over det arbejde, som blev til Den Gule Flyver med mottoet "Bliv pilot i dit eget liv".

"Som andre lærere kørte jeg en årgang igennem fra 1. til 9. klasse, men ved siden af underviste jeg i specialklasser. Gang på gang oplevede jeg, hvor lidt vi kunne gøre inden for folkeskolens rammer, hvor børnene skal stille til en stribe 45 minutters lektioner kl. 8.00 om morgenen, hvorefter de ved to-tre tiden forsvinder tilbage til problemerne og elendigheden i familien eller på gaden.

Hvordan skulle vi tage ordentligt hånd om en otteårig dreng, som kommer i skole om morgenen efter en nat, hvor hans mor har stået i timevis i vindueskarmen på tredje sal og truet med at springe ud. Han er ikke klar til 45 minutters matematik. Han trænger til en lang snak for bare at få det lidt ud af kroppen. Får han det ikke ud, bliver han bare endnu en af de "kropumulige" og "håbløse" drenge, som læreren i sit stille sind håber vil pjække i morgen."

Det hele menneske

Når Annie Lauritsen fortæller om unges kriminalitet og problemer, er der hele tiden navne ansigter og episoder på. Og det var da også en helt bestemt 12-årig pige og hendes skæbne, der gjorde udslaget.

"En pige fra min specialklasse blev anholdt efter et meget voldeligt overfald på Halmtorvet. Hun kom jævnlige på det hjørne hvor de gamle mænd samler de mindreårige piger op. Den nat var en rulleforretning gået galt med knivstikkeri i halsen og anholdelse

Jeg besøgte hende i fængslet. På det tidspunkt var jeg nærmest på vej ud af døren til en lang ferie rundt i Italien. Jeg foreslog at tage hende med og fik en plejekontrakt med kommunen. Det var fast arbejde i otte uger men det var også herligt.

Da vi kom hjem, fik jeg arrangeret det, så jeg underviste hende hjemme. Senere kom der en anden pige til på samme betingelser. Og de fik det bedre, og de kom i gang med en anden tilværelse. Det nyttede noget.

Det var den oplevelse, der blev starten på Den Gule Flyver.

Jeg havde en vision om en villa, hvor

børnene kom og spiste morgenmad sammen, så de faktisk fik noget at spise, og så der var en lejlighed til at få problemerne fra nattens løb op på bordet. I et samarbejde mellem lærere og socialpædagoger skulle vi både undervise dem og tage os af dem hele dagen, og om nødvendigt gå med hjem om eftermiddagen og snakke med familien.

Vi skulle tage hånd om det hele menneske. Der var noget meget moderagtigt over det den gang.

Det blev nu ikke lige en villa, men et lille lokale i Skt. Hans Gade. De første elever kom til i 1993, og jeg tog orlov for folkeskolen."

I dag har 119 børn og unge været igennem Den Gule Flyver, som nu er opdelt i to afdelinger, for de 13-15-årige og for de 16-18-årige.

For tiden er der 26 børn og unge på stedet med ti lærere og et par ansatte til det administrative. Sidste år fejrede Den Gule Flyver ti års jubilæum, bl.a. med udgivelsen af en bog.

Druk, vold og incest

"Ekspertter deler de unge op i tre grupper: de omkring 85 procent, der er velfungerende, de cirka 12 procent, der hænger i vandkorpen med personlige og sociale problemer, kriminalitet og et håbløst skoleforløb, og så er der de sidste tre procent, som er de benhårde, ofte psykopatiske, kriminelle. Det er fra midtergruppen, at vores elever kommer.

De har mange fælles træk. Deres forældre er 2. eller 3. generations overførselsindkomstmottagere. De har massevis af skoleskift bag sig. De kommer med tre ting i rygsækken: druk, vold og incest.

I dag havde vi Kristian Ditlev Nissen, der sidste år udgav en bog om sin oplevelser som seksuelt misbrugt barn, på besøg. Og du kan tro, vi kunne mærke, at det rørte ved noget i mange af dem. Vi lærere måtte hele tiden være på mærkerne og samle eleverne op, når det kom for tæt på, og de ikke kunne klare det. Med udenfor et øjeblik, en snak og en

mulighed for at puste ud – og så ind igen, for de ville jo godt høre det – og måske ud engang til.

I de seneste år er der også kommet mange elever til med psykisk syge forældre og et stort misbrug, både druk og narko.

De første år var det kun drenge, men de seneste fem år har vi modtaget flere og flere piger. Vi har ingen kvoter for fremmedsprogede elever. I praksis har det aldrig været mere end halvdelen. Det er ikke så meget et spørgsmål om etnisk baggrund. Vi kan sagtens klare fem eller otte almindelige – i vores målestok – drenge med fremmed baggrund, men hvis mere end to af dem er denne her hårdkogte her-kommer-jeg-skal-du-have-nogen-på-hovedet type, så går det ikke. Det er mere en konkret personlig vurdering."

Og så har de fleste en eller anden form for kriminalitet bag sig, når de begynder på Der Gule Flyver:

"Det er sjældent de store alvorlige lovovertrædelser: lidt tyveri, har siddet med i et stjålet bil, også mindre voldssager. Det frygtelige er, at man skal næsten have gjort nogle ulovligt for, at de kommunale sagsbehandlere sender dem til os. Det er ikke nok, at de har ondt i sjæl og krop."

Tillid og følelser

Helhedstænkningen fra Annie Lauritsen oprindelige vision er stadig fundamentet for skolen:

"Om nødvendigt vækker vi dem derhjemme. Vi tager imod dem om morgenen, symbolsk med at give hånd og sige godmorgen men også med muligheden for at snakke tingene igennem, når det er nødvendigt. De ska føle sig velkomne, og det gør de.

Vi underviser dem naturligvis, men alt de udenom er mindst lige så vigtigt. Voksne og elever er sammen hele tiden. Vi taler om al muligt i store grupper, og vi går ind ved sider af til samtaler på to-mands-hånd.

Og så kommer vi dem i møde. Ofte er de

ungdomsforskning

bare det, der skal til. Et kram og lidt nussen på ryggen. Det kan se åndssvagt ud, når det er en to meter høj, hærdebred med overbroderede arme, som jeg skal give et knus. Men jeg har et trick med at tage tilløb, og de ved, at de skal gribe mig. Og så viser det sig, at inde bag panseret er de små sårbare mennesker, der bare venter på, at en voksen viser dem tillid og følelser."

Men der er også regler på stedet:

Vi taler ordentligt med hinanden, og vi behandler hinanden ordentligt. Vold kommer overhovedet ikke på tale - der har måske været tre-fire tilfælde i de ti år. Vi vil ikke se tyvekoster her. Vi vil ikke engang have, de bander. Det får de at vide, inden de starter. De skal vente to dage, før de siger ja til at begynde.

Det betyder også, at de ikke får noget ud af true med at skride eller at pjække i morgen. OK, så gå hjem. Så kan vi andre komme videre.

Udsmidning bruger vi næsten aldrig. Men hvis der er en, der er helt kørt op, så siger vi: Det gider vi ikke stå model til. Farvel og tak for i dag, og vi glæder os til at se dig i morgen. Og så langt fra situationen i folkeskolen er vi kommet, at de opfatter det som en straf.

Vi er også på om eftermiddagen, hvor vi har fritidsaktiviteter. Vi har lige haft en gruppe ude og se på fægtetræning. De var helt vilde med det, og vi kører dem gladeligt frem og tilbage, hvis de vil gå til fægtning. Ringer de om aftenen og har alvorligt brug for en af os, skal vi som regel også nok klare det.

Det er utroligt vigtigt for unge, der har haft så problematiske voksenkontakter, at vi er der, når de har brug for det."

Andre værdier, nye mål

Uanset reglerne på stedet bryder de unge ikke med kriminaliteten, fordi de begynder på Den Gule Flyver.

"Vi har ikke et krav om, at de skal holde sig kriminalitetsfri. Det ville være urealistisk. Og vi kan heller ikke leve deres liv døgnnet rundt for dem. Vi har ingen mulighed for

umiddelbart at erstatte den tiltrækning, som vennerne i gruppen udgør.

Men vi kan hele tiden arbejde med at stille nogle andre værdier og nogle nye mål i tilværelsen op for dem. Vi kan vise dem en anden måde at være på.

For i bund og grund har de jo de samme håb for fremtiden som alle andre. Det startede bare fra et lavere udgangspunkt. Som en dreng sagde til mig for et stykke siden: "Jeg skal være den første i min familie, der tager en 9 klasses eksamen." Hold kæft, da jeg var ung hed det: jeg skal være den første, som får studentereksamen.

Når nogle af dem roder sig ud i noget, så ved vi det med det samme. Det lyser ud af dem. Så kommer de ind på kontoret, og vi taler om det. Vi har en advokat tilknyttet, som kan hjælpe dem. Og anmelder det til politiet.

En af drengene var helt ved siden af sig selv et par dage. Vi vidste, der var noget galt. Han havde slået en mand ned. Vi arbejdede med ham i halvanden måned, men så gik vi også sammen til politiet. Han blev dømt, og han måtte i spjældet, men vi fik det arrangeret så han kom med på skitur alligevel.

Det var det samme med en pige for et halvt år siden. Hun gik underligt rundt og fjollede med en mobiltelefon, så enhver kunne se, at der var noget galt.

Ind på kontoret. Må jeg se den mobil. Der er vist ikke en, du har råd til. Mon ikke, der koster fire-fem tusind kroner. Du havde ikke tænkt dig at forsøge at sælge den hernede, vel? Det ved du godt, vi ikke vil have. Nu tager jeg den og afleverer den hos politiet - og denne gang glemmer vi, at den stammer fra dig.

Selvfølgelig råbte hun og skreg, at der kunne hun sælge for 1.500 på Staden.

Men i sidste ende acceptere de det, fordi vi ikke kun giver skideballer og sætter grænser. Vi er de samme, som lytter og trøster og hjælper.

Derfor er de også ved at gå til af dårlig samvittighed, hvis de er faldet i en weekend

Og det er ikke bare af bekymring for, hvad familien siger. Det er også: Hvad siger nu Annie, når hun får det at vide?

Er de først dér, kan man også nå dem og påvirke dem. Jeg og en kollega sad og snakkede med en af drengene en dag om hans forældre og hans egne "bedrifter". Så sagde han: Når jeg får børn, så skal jeg i hvert fald opføre mig anderledes.

Helt spontant svarede en af os: Så er det nu, du skal skifte kurs, fordi du er allerede dine kommende børns far. Hvad vil du sige, når din søn eller datter på femten år spørger, hvad du lavede, da du var i deres alder.

Og det gjorde indtryk."

Tre dage i spjældet

Selvom Annie Lauritsen ikke er til bål og brand og skrappe sanktioner i hverdagen i Den Gule Flyver, så er hun heller ikke den, der finder det skadeligt, at de kommer i fængsel.

"De er bestemt ikke ligeglade med udsigten til fængsel, og de kommer ikke fløjtende ud med nye kriminelle tricks i baglommen, som det ofte hævdes i debatten.

Det, jeg hører, når mine elever kommer tilbage fra et ophold i spjældet, er "Det skal jeg aldrig mere. Det var et helvede." Bare et nogle dages ophold på Sønderbro virker afskrækkende. For mange er fraværet af familien et stort problem. Ofte er det jo dem, der passer på forældrene i hverdagen, og de er bange for, hvad der sker imens.

Så når diskussionen om ungdomskriminalitet, ungdomssanktion og fængsel kører, er jeg ofte fristet til at sige: Giv dem tre dage bag tremmer."

Success historier

Annie Lauritzen er overbevist om, at hendes arbejde virker.

"Vi har jo masser af successhistorie. Ellers orkede man jo heller ikke år efter år. De kommer forbi og fortæller om lærepladser og jobs. De deltager i den årlige fest for gamle elever.

Nogle hjælper til henede.

Naturligvis er der også dem, der sidder i fængsel i dag, og som vil blive ved med at ryge ud og ind. Mit bud vil være, at det mere eller mindre er lykkedes at få 110 ud af de 119 på et fornuftigt spor.

Det betyder ikke, at de har været kriminalitetsfri, siden de gik ud af døren. Når de har fortalt mig, hvor godt det går, spørger jeg også til, hvad der er sket i mellemtiden. Og det er tit, at de så lige har været inde i tre måneder.

Derfor er det vigtigt at se på de langsigtede resultater. Jeg er overbevist om, at vi giver dem nogle redskaber her, så de faktisk er i stand til at komme igen, selv om de er røget i en enkelt gang. Men jeg ville mægtig gerne vide det mere præcist. Så jeg håber, at der en dag er nogle i den videnskabelige verden, der vil lave den grundige og systematiske undersøgelse af, hvad der er sket med mine elever efter de er holdt op i Den Gule Flyver."

De skrappe piger

Med Annie Lauritzens 10 år "i branchen" har hun et godt grundlag for at vurdere udviklingen i ungdomskriminaliteten. Men hun er ikke meget for at generalisere. Et par observationer vil hun dog godt dele med os:

"Jeg synes, at det er påfaldende så lid medfølelse og fornemmelse for andres behov, der er blandt mange af dem. De bliver selv rasende og kede af det, hvis de mister deres mobiltelefon eller noget andet. Men mange kan slet ikke overføre denne følelse på de ofre, de selv stjæler fra.

De har intet forhold til ejendomsretten, og de er nogle gange næsten følelskolde.

Så er det omfattende og stigende misbrug uhyggeligt. Jeg tror ikke, at jeg kan finde et eneste eksempel på, at en af eleverne har gjort noget kriminelt, uden at han eller hun har været påvirket.

Endelig er der de sidste fem-seks år kommer en pige gruppe til, som er rå og meget voldelig. Mens drengene stikker næsen frem tidligt, son

ungdomsforskning

otte-ni-årige, springer pigerne først ud som kriminelle i 13-14 års alderen.

De er skrappe. De spiller på deres køn og snor drengene om deres lillefinger. Ofte har de kærester, som er fem-seks år ældre og sidder inde, og det giver autoritet i gruppen.

Og så lægger de krop til alt. De aner intet om sex og om deres eget underliv, og vi har måttet prioritere seksualundervisningen højt.

Ud over at de ødelægger deres krop, får de også børn tidligt. Og det i sig selv gør det ikke lettere for dem at komme videre.

Hvorfor har vi denne udvikling? Jeg kan simpelthen ikke svare på det."

Michael Voss er freelancejournalist og skriver jævnligt i *Ungdomsforskning*

